

“Proqnozlara əsasən, gələn ildənin etibarın, dünyada neftin tələbatının artırılması ilə neftin qiyməti də artmağa başlayacaq”.

Azərbaycanın energetika naziri Natiq Əliyevin sözlərinə görə, gələn il dünyada neftə gündəlik tələbat 95 milyon 300 min barrel olacaq və 2020-ci ildə neftə tələbat təxminən 2014-cü il səviyyəsinə çatacaq. Nazir ABŞ-da iqtisadiyyatı sağlamlaşdırmaq tədbirlərinin, eləcə də inkişaf etmiş ölkələrdə iqtisadi artımın bərpasının buna yol açacağını düşünür: “Proqnozlara əsasən, 2020-ci ilin ortalarında neftin barelinin 100 dollar olduğu dövrə qayıtmaq mümkünləşəcək”.

“Nefti unudun” deyirlər, amma özləri unutmurlar?

Nazir inanır ki, əhəlinin və iqtisadi fəallığın artması enerji istehsalının artımını da şərtləndirəcək və beləcə, növbəti onilliklərdə həm neftə tələbat, həm də neftin qiyməti yüksələcək.

Ötən ilin avqustunda Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev “nefti unudun” çağırışını dilə gətirmişdi: “Biz nefti və qazı bir kənara qoymalı, ümumiyyətlə, onları unutmalıyıq. Və gün gələcək ki, neftin qiyməti bizim üçün heç bir əhəmiyyət kəsb etməyəcək. Ona görə ki, sənaye, kənd təsərrüfatı, turizm, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları Azərbaycanda inkişaf edir və daha da yüksək templərlə inkişaf etməlidir”.

Bununla belə, indiki qiymətlər neftin maya dəyərindən 7-8 dəfə çox olsa da, görünür, hökumət hələ də neftin bahalaşacağına ümid bəsləyir. **İqtisadi Tədqiqatlar Mərkəzinin rəhbəri Qalib Toğrul** AzadlıqRadiosu-na müsahibəsində hökumətin neftin qiymətindən gözləntiləri və aparılması zəruri islahatlardan danışdı:

- Nazir neftin qiymətinin 100 dollar olacağına dair fikrini dünyada əhali sayının artacağı və iqtisadi canlanmanın qara qızıla tələbatı yüksəldəcəyi ilə əsaslandırır. Ola bilər ki, 2020-ci ildə, doğrudan da, neftə tələbat artsın. Ancaq tələbatın artması qiymətin yüksəlməsini təşviq etməyə də bilər, çünki neftin qiyməti tək tələbdən asılı deyil. Burada digər amillər də var və onlar heç də tələbin az və ya çoxluğundan daha az əhəmiyyətli deyil. Bura dolların məzənnəsi, neft çıxarılan ölkələrdə siyasi sabitliyin olub-olmaması, ABŞ-ın neft ehtiyatlarının həcmi, şist neftinin hasilat göstəriciləri, ətraf mühitə zərər vurmayan alternativ enerji mənbələrindən istifadənin səviyyəsi kimi faktorlar da daxildir.

- Üstünlük, tələbatla yanaşı, təklif də arta bilər...

- Bəli. Tələbatın artması təklifin azalması anlamına gəlməməlidir. Hazırda OPEC ölkələrinin hasilatın azaldılması ilə bağlı razılığa gələ bilməməsi, Rusiyanın idarə elədiyi prosesin, əslində, fiaskoya uğraması, İranın yeni hasilat rekordlarına can atması göstərir ki, bazara çıxarılan neftin həcmünün tənzimlənməsi çox çətin məsələdir, hətta deyərdim ki, mümkün deyil. Neftə tələbatın azalması ilə bağlı daha bir proses də gözə dəyir: Artıq benzinlə deyil, elektrikle işləyən avtomobil istehsalı dünyanın aparıcı avtomobil istehsalçılarının öncəliyinə çevrilir. İnkişaf etmiş Qərbi ölkələrində avtomobil parkının yaxın 4-5 ildə elektrikin xeyrinə dəyişəcəyi artıq heç kimdə şübhə doğurmur. Bir sözlə, neftin qiymətinin yenidən 100 dolları görməsi bizim “su gələn arxa bir də gələr” məsələsinin verdiyi xoş təsəllidən başqa bir şey deyil.

- Bu açıqlama sanki hökumətin hələ də neftə bel bağlı olduğunu göstərir...

- Razıyam. Bəzi məmurların islahata başdansıvdu münasibəti, əslində, belə əsassız ümidlərdən qaynaqlanır. Ölkə prezidentinin də 2020-ci ilədək neft qiymətlərində kəskin ucuzlaşma gözləmədiyini söyləməsi məmurların ölkənin siyasi elitasında da yaratdığı yanlış rəyi göstərir. Ölkədə, demək olar, iqtisadi təmayüllü mərkəzi icra hakimiyyətlərinin hamısında araşdırma ilə məşğul olan qurum var. Neft dollarlarının ölkəyə sürətli axını onları o qədər reallıqdan uzaqlaşdırıb ki, öz araşdırmalarında, hətta ən pis ssenari kimi də, neftin ucuzlaşmasını proqnozlaşdırmayıblar. Gələcəklə bağlı inkişaf planları yalnız ən yaxşı ssenarilər üzərində qurulub. Ölkədə iqtisadi siyasətin formalaşmasında rol alan bəzi məmurların fikrincə, neftin qiyməti yenə kəskin yüksələcəyindən, islahat aparmağa ehtiyac yoxdur. Onlar, sadəcə,

sosial gərginliyin artmasına, əhalinin vəziyyətinin kəskin pisləşməsinə yol verməmək şərtilə, köhnə siyasətin davam etdirilməsinin tərəfdarıdır. Ancaq bu, artıq mümkünsüz görünür. Ölkənin nicatı islahatlara başlamadır.

Buna da bax: Birjalar çökür, neft enir, rubl ucuzlaşır...

- Sizcə, hökumət indi nə etməlidir?

- Ötən ilin sonundan bəri ölkədə iqtisadi islahat aparılması üçün qanunverici bazanın formalaşdırılması istiqamətində mühüm sənədlər qəbul olunub. Proses bu gün də davam etdirilir, ancaq məsələ burasındadır ki, qanunlar kağız üzərində qalacaqsa, onun olub-olmamasının elə bir fərqi yoxdur. İkincisi, sahibkarlıq siyasətinə yenidən baxılmalı, ölkədə münbit biznes mühiti formalaşdırılmalı, sağlam investisiya zəmini qurulmalı, sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətinə yoxlayıcı dövlət orqanlarının və icra strukturlarının qanunsuz müdaxiləsinə son qoyulmalıdır. Üçüncüsü, ölkədə dövlətin idarə olunmasında, siyasi qərarların qəbulunda vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı təmin edilməli, mülki və təşkilati formasından asılı olmayaraq, ictimai vəsait hesabına maliyyələşdirilən bütün qurumlar hesabat verməlidir.

Müəllif : Azadlıq radiosu